

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ

для самостійної роботи і проведення практичних занять
з навчальної дисципліни

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

*(для студентів галузі знань 0306 – Менеджмент і адміністрування напряму
6.030601 – Менеджмент і слухачів другої вищої освіти спеціальності
7.03060101 – Менеджмент організацій і адміністрування заочної форми
навчання)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2015**

Методичні вказівки та завдання для самостійної роботи і проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» (для студентів галузі знань 0306 - Менеджмент і адміністрування напряму 6.030601 – Менеджмент і слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03060101 – Менеджмент організацій і адміністрування заочної форми навчання) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : Т. А. Пушкар. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 47 с.

Укладач: к. е. н. Т. А. Пушкар

Рецензенти: В. Б. Родченко, д. е. н., професор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна;

Г. А. Жовтяк, к. е. н., доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол № 13 від 04.06.2015 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I САМОСТІЙНА РОБОТА	4
ЗМ 1 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ, РЕГУЛЮВАННЯ, ФАКТОРИ РОЗВИТКУ.....	5
Тема 1 Зовнішньоекономічна діяльність та її роль у розвитку національної економіки.....	5
Тема 2 Основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	6
Тема 3 Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	8
Тема 4 Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	9
Тема 5 Загальнодержавні податки у сфері зовнішньоекономічної діяльності.....	11
Тема 6 Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності....	13
Тема 7 Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	15
Тема 8 Міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності.....	17
Тема 9 Форми виходу підприємств на зовнішні ринки.....	18
Тема 10 Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.....	20
ЗМ. 2 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАЦІЇ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ.....	21
Тема 11 Торговельно-посередницька діяльність на зовнішньому ринку.....	21
Тема 12 Компенсаційна торгівля у сфері зовнішньоекономічної діяльності.....	23
Тема 13 Структура і зміст зовнішньоекономічних контрактів.....	24
Тема 14 Економічний аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства.....	26
Тема 15 Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування.....	27
Тема 16 Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності.....	29
Тема 17 Зовнішньоекономічна діяльність підприємств на території вільних економічних зон.....	30
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	32
Перелік джерел.....	45

ВСТУП

Комплексні економічні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, мають на меті не лише виробити моделі та механізми побудови і послідовної реалізації сучасних економічних відносин, але й поступову інтеграцію українських підприємств у міжнародні економічні зв'язки, з одного боку, і залучення іноземних підприємців до діяльності в Україні, - з іншого.

Розвиток продуктивних сил країн неминуче веде їх до виходу на зовнішній ринок, до зростання міжнародних зв'язків, сприяє інтернаціоналізації господарського життя. У сучасному світі чіткіше простежується тенденція до інтеграції в міжнародному економічному просторі. Доказом цього є тісна взаємозалежність виробництва і міжнародної торгівлі. Сьогодні більшість товарів надходить на ринок через зовнішню торгівлю або виготовляється з використанням складників, що завозяться з-за кордону.

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у отриманні студентами системних знань із закономірностей, умов, процесів і специфічних особливостей зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства, а також набуття навичок з практичного їх застосування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» є :

- розуміння сутності зовнішньоекономічної діяльності підприємства, цілей, мотивів і передумов її виникнення, правового та економічного середовища розвитку;
- вивчення видів та форм ЗЕД підприємства;
- усвідомлення економічної природи комерційних операцій на зовнішніх ринках;
- вивчення принципів укладання та виконання угод;
- проведення економічного аналізу ЗЕД підприємства, визначення її ефективності.

Зовнішньоекономічна діяльність діє змогу прискорювати науково-технічний прогрес завдяки організації спільних досліджень, швидкому переобладнанню сучасною технікою цілих галузей і виробництв, сприяє розв'язанню багатьох соціальних проблем. Отже, зовнішньоекономічні зв'язки стають одним з основних чинників розвитку господарства України.

Саме тому набуття теоретичних знань і практичних навичок в сфері зовнішньоекономічної діяльності є необхідною умовою всебічної і поглибленої підготовки майбутнього фахівця в галузі менеджменту і адміністрування.

І САМОСТІЙН РОБОТА

ЗМ 1 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ, РЕГУЛЮВАННЯ, ФАКТОРИ РОЗВИТКУ

Тема 1 Зовнішньоекономічна діяльність та її роль у розвитку національної економіки

Характеристика категорій зовнішньоекономічної сфери та їх взаємозв'язки. Функції зовнішньоекономічної діяльності. Напрями впливу зовнішньоекономічного чинника на національну економіку. Сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність», основні види і форми зовнішньоекономічної діяльності. Причини і передумови розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Поняття об'єктів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Місце дисципліни в системі загальноосвітніх і професійно орієнтованих дисциплін. Актуальність та практична спрямованість дисципліни, її структура і послідовність вивчення.

Термінологічний словник за темою

Експорт товарів (робіт, послуг) - продаж і вивіз продукції за кордон для надання її у власність імпортера.

Імпорт товарів (робіт, послуг) – це купівля і ввезення товарів з іншої держави для подальшого використання на національній території.

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарювання, яка побудована на взаємовідносинах між ними, є сукупністю виробничо-господарських, організаційно-економічних та комерційних функцій, які забезпечують обмін продукцією в матеріально-речовій формі, та має місце як на території України, так і за її межами.

Зовнішньоекономічні зв'язки (ЗЕЗ) – це сукупність форм, засобів і методів зовнішньоекономічних відносин між країнами.

Зовнішньоекономічний комплекс країни - сукупність галузей, підгалузей, підприємств і організацій, що виробляють продукцію на експорт чи використовують імпортовану продукцію і здійснюють інші види ЗЕД.

Реекспорт товарів (робіт, послуг) – продаж і вивіз товарів, які не були переробленими на національній території і раніше імпортувалися.

Реімпорт товарів (робіт, послуг) – це ввезення товарів, які раніше були експортовані, але не піддавалися переробці за кордоном.

Суб'єкти ЗЕД – це суб'єкти господарської діяльності, що належать до різних форм власності, самостійно здійснюючи зовнішньоекономічні операції з закордонними партнерами.

Транзит товарів - переміщення товарів, вироблених за межами України, через територію України без будь-якого використання цих товарів на зазначеній території.

Література: 1, 6, 5, 7, 8, 9, 12, 16.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть суб'єкти ЗЕД в Україні.
2. Охарактеризуйте основні принципи здійснення ЗЕД в Україні.
3. Охарактеризуйте основні функції ЗЕД.
4. Визначте поняття суб'єкту і об'єкту ЗЕД.
5. Назвіть основні форми ЗЕД в Україні.
6. Як здійснюється облік учасників ЗЕД?
7. Дайте визначення зовнішньоекономічної діяльності.
8. Дайте визначення зовнішньоекономічного комплексу країни.

Тема 2 Основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Зовнішньоекономічна політика держави. Сучасні концептуальні підходи до формування зовнішньоекономічної політики України в контексті реалізації національних економічних інтересів. Основні етапи розвитку ЗЕД в Україні. Аналіз та оцінка сучасного стану ЗЕД України. Характеристика основних показників розвитку зовнішньоекономічного сектора країни: абсолютні (обсяг та динаміка зовнішнього товарообігу, торговельне сальдо, генеральна : торгівля), відносні (індекси динаміки експорту та імпорту, коефіцієнт покриття імпорту експортом, індекс концентрації експорту, індекс «умов торгівлі», індекс імпортової залежності країни, індекс чистої торгівлі), показники структури (індекс диверсифікації експорту/ імпорту, частка продукції обробної промисловості в загальному обсязі експорту продукції, , індекс географічної концентрації експорту/імпорту); показники інтенсивності та ефективності зовнішньоекономічних зв'язків країни. Платіжний баланс України, його структура та характеристика.

Термінологічний словник за темою

Валютна політика – сукупність дій держави з метою підтримання економічної стабільності і створення основних засад розвитку міжнародних економічних відносин за рахунок впливу на валютний курс і на валютні відносини.

Генеральна торгівля – вартість зовнішньоторговельного обороту та вартість транзитних товарів.

Зовнішньоекономічна політика – сукупність цілеспрямованих державних заходів щодо реалізації економічного потенціалу країни на зовнішньому ринку

та задоволення власних потреб за рахунок товарів і послуг іноземного виробника.

Зовнішньоторгівельна політика – державна політика, яка впливає на зовнішню торгівлю через податки, субсидії, прямі обмеження експортних та імпорتنих операцій.

Зовнішньоекономічний комплекс країни - сукупність галузей, підгалузей, підприємств і організацій, що виробляють продукцію на експорт чи використовують імпортовану продукцію і здійснюють інші види ЗЕД.

Показники обсягів ЗЕД – це показники, які характеризують кількісні параметри ЗЕЗ (обсяг експорту товарів, обсяг імпорту товарів, зовнішньоторгівельний оборот, генеральна торгівля, спеціальна торгівля, реекспорт, реімпорт).

Показники інтенсивності – показники, які характеризують обсяги ЗЕД на душу населення та показники, які характеризують інтегрованість країни до світової системи господарювання.

Показники структури ЗЕД – показники, що характеризують структуру ЗЕЗ (товарна, географічна, інституціональна структури).

Показники результативності – показники, які кількісно і якісно характеризують стан ЗЕЗ у країні (платіжний баланс країни, торговельний баланс країни, баланс послуг і некомерційних платежів, поточний платіжний баланс, баланс руху капіталів, офіційні валютні резерви).

Платіжний баланс – статистичний звіт, у якому в систематичному вигляді наводяться сумарні дані про зовнішньоекономічні операції даної країни з іншими країнами світу за певний період часу.

Спеціальна торгівля – чистий зовнішньоторговельний оборот, тобто продукція, завезена або вивезена з неї.

Література: 1, 2, 6, 5, 7, 8, 9, 12, 16, 18.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть складові зовнішньоекономічної політики держави.
2. Охарактеризуйте основні показники обсягів ЗЕД.
3. Як здійснюється розрахунок зовнішньоторгівельного обороту країни?
4. Визначте показники інтенсивності ЗЕД.
5. Як розраховуються експортна, імпорту та зовнішньоекономічна квоти.
6. Назвіть основні показники структури.
7. Охарактеризуйте індекси диверсифікації та концентрації експорту.
8. Дайте визначення показників результативності, охарактеризуйте кожен із них.
9. Дайте визначення платіжного балансу країни.
10. Охарактеризуйте структуру платіжного балансу країни.

Тема 3 Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Характеристика регулювання зовнішньоекономічної діяльності: принципи, цілі, методи. Еволюція системи регулювання ЗЕД в Україні. Національне та наднаціональне регулювання ЗЕД. Характеристика органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні та їх компетенції. Органи місцевого самоврядування та регіональний аспект регулювання ЗЕД. Недержавні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності: торгово-промислові палати, фондові та валютні біржі. Економічні та адміністративні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правове регулювання ЗЕД. Реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Термінологічний словник за темою

Адміністративні методи - способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу (обов'язкового припису) компетентного органу, який підлягає виконанню суб'єктом ЗЕД незалежно від того, вигідне це виконання йому економічно, чи ні. До адміністративних методів належать заборона окремих видів експорту та імпорту; ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій; застосування технічних, санітарних, фітосанітарних, ветеринарних, екологічних стандартів та вимог; встановлення державної монополії на експорт/імпорт окремих товарів; обмеження строків здійснення зовнішньоекономічних операцій тощо.

Економічні методи - способи впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається через економічний інтерес суб'єктів ЗЕД (шляхом як позитивного, так і негативного стимулювання). До економічних методів належать надання податкових пільг, встановлення знижених податкових ставок; диференціювання митних ставок, звільнення від обкладення митом; надання субсидій певним категоріям суб'єктів господарської (зовнішньоекономічної) діяльності; застосування господарсько-правових санкцій за порушення законодавства про ЗЕД тощо.

Методи державного регулювання ЗЕД - передбачені законодавством способи впливу держави на поведінку суб'єктів ЗЕД з метою отримання необхідного з точки зору публічних інтересів результату. Такі методи можна класифікувати за двома основними критеріями.

Національний режим - правовий режим для іноземних суб'єктів господарювання, який означає, що іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарювання України.

Режим найбільшого сприяння – правовий режим для іноземних суб'єктів господарювання, який означає, що іноземні суб'єкти господарювання мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується та/або буде користуватися іноземний суб'єкт господарювання будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків,

коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму, визначеного нижче.

Торгово-промислова палата - недержавна неприбуткова самоврядна організація, яка об'єднує юридичних осіб, які створені і діють відповідно до законодавства України, громадян України, зареєстрованих як підприємці, та їх об'єднання.

Спеціальний режим - правовий режим для іноземних суб'єктів господарювання, який застосовується до територій спеціальних економічних зон згідно із ст. 24 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України відповідно до ст. 25 цього Закону.

Світова організація торгівлі (СОТ) - міжнародна організація з розроблення та запровадження глобальних правил торгівлі між державами, забезпечення її розвитку та передбачуваності максимально можливою мірою.

Література: 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 18, 19.

Питання для самоконтролю

1. Визначте основні цілі регулювання ЗЕД.
2. Назвіть основні принципи регулювання ЗЕД.
3. Охарактеризуйте економічні та адміністративні методи державного регулювання ЗЕД?
4. Охарактеризуйте місце і значення органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні та їх компетенції в системі регулювання?
5. Охарактеризуйте місце і значення органів місцевого самоврядування в системі регулювання ЗЕД.
6. Визначте місце недержавних органів та організацій у регулюванні ЗЕД.
7. Назвіть основні етапи та процедури реєстрації суб'єктів ЗЕД.

Тема 4 Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Сутність митного регулювання ЗЕД. Принципи митного регулювання. Митні органи України: завдання, функції, структура. Види і методи здійснення митного контролю. Характеристика митних режимів: експорту, імпорту, транзиту, реекспорту, реімпорту, тимчасового ввезення (вивезення), переробки на митній території України, переробки поза межами митної території України, знищення і руйнування, магазину безмитної торгівлі, митного складу, спеціальної митної зони, відмови на користь держави. Товарна номенклатура ЗЕД. Порядок митного оформлення товарів. Основні митні документи та специфіка їх оформлення. Плата за митне оформлення товарів. Декларування товарів: форми та процедури. Митна вартість та методи її визначення. Мета застосування правил інтерпретації міжнародних торговельних термінів

«Інкотермс 2010». Мито як інструмент економічного регулювання. Єдиний митний тариф. Види мита. Види митних ставок.

Термінологічний словник за темою

Антидемпінгове мито – мито, що застосовується при імпорті товару за демпінговими цінами.

Вантажна митна декларація – письмова заява встановленої форми, що її подають митному органу і яка містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про заявлений митний режим, а також іншу інформацію, потрібну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків і зборів.

Декларант – юридична або фізична особа, яка здійснює декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Зона митного контролю – спеціально визначена на митному кордоні держави чи в іншому місці територія, в межах якої митниця здійснює митний контроль.

Компенсаційне мито – мито, що застосовується при імпорті товару, при виробництві якого прямо або непрямо використовувались субсидії.

Митна вартість товару – сума, яку фактично сплачено або яка підлягає сплаті за товар на момент перетину митного кордону держави (тобто коли виконано всі належні формальності щодо ввезення товару в країну чи його вивезення з неї).

Митна застава – документ, що засвідчує взяття під заставу вантажів до того часу, поки власники цих вантажів не сплатять мита.

Митне оформлення товарів – сукупність дій (відповідних митних процедур), пов'язаних з пропуском у країну чи за її межі товарів, які переміщуються через митний кордон цієї країни.

Митне регулювання - регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та митних зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України.

Митні процедури – здійснення контролю за дотриманням порядку переміщення товарів, їх огляд, оформлення документів, накладання митного забезпечення, перевірка правильності заповнення вантажних митних декларацій, нарахування сум, що підлягають сплаті, підготовка статистичних даних та інші дії, виконувані митними органами відповідно до законодавства у галузі митної справи.

Митний збір – вид митних платежів, що їх згідно з вантажною митною декларацією сплачують громадяни і суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності за роботу, виконану для них митними органами, зокрема за митне оформлення товарів, речей і предметів, транспортних засобів тощо, за їх перебування під митним контролем і надання послуг у сфері митної справи.

Митний Кодекс України – кодифікований законодавчий акт, який визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює

економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України.

Митниця – це орган, який безпосередньо забезпечує виконання законодавства України з питань митної справи, справляння податків і зборів та виконання інших завдань, покладених на митну службу України.

Митний режим – сукупність установлених митним законодавством правових положень, що визначають порядок переміщення через митний кордон держави товарів та інших предметів і порядок застосування до них митних процедур залежно від мети переміщення.

Мито – державний грошовий збір (непрямий податок), що його справляють з юридичних і фізичних осіб у разі здійснення між ними або між ними та державою певних дій (перелік їх визначає законодавство).

Регіональна митниця – орган, який на закріпленій за ним території в межах компетенції здійснює митну справу і забезпечує комплексний контроль за додержанням законодавства України з митної політики, здійснює керівництво і координацію підпорядкованих митниць і спеціалізованих митних установ та організацій.

Література: 1, 3, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 18.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення митного тарифу, мита та митного збору?
2. Охарактеризуйте особливості митних режимів та їх застосування.
3. Охарактеризуйте принцип кодування товарів у ЗЕД. Місце та значення Товарної номенклатури ЗЕД.
4. Охарактеризуйте основні функції мита.
5. Які економічні функції виконує мито?
6. Які види мита можна виділити за об'єктом стягнення?
7. Які види мита можна виокремити залежно від розміру митних ставок?
8. У чому полягає сутність митного тарифу?
9. Який державний орган здійснює митний контроль в Україні?
10. Які митні платежі підлягають сплаті на митниці?
11. Для чого використовується вантажна митна декларація?
12. Визначте поняття митної вартості товару.
13. Охарактеризуйте методи визначення митної вартості товару.

Тема 5 Загальнодержавні податки у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Види та функції податків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Сутність та порядок нарахування митних податків (ПДВ, мита, акцизного податку) у сфері ЗЕД. Особливості оподаткування залежно від митного режиму. Порядок відшкодування ПДВ при експорті. Проблеми бюджетної заборгованості з ПДВ і шляхи їх вирішення. Операції, які звільняються від справляння ПДВ. Єдиний збір, що стягується у пунктах пропуску через митний

кордон. Відображення митних платежів у ВМД. Особливості оподаткування імпорту послуг.

Термінологічний словник за темою

Адвалорне мито – різновид мита, при якому митна ставка нараховується у відсотках до митної вартості та інших предметів, які облагаються митом.

Акцизний збір – непрямий податок на високорентабельні товари (продукцію), який включається до ціни товару.

Валютний податок – податок на операції щодо обміну валюти; збір, який держава накладає на трансакції з чужоземною валютою.

Гербовий збір – загальнодержавний збір, що його зобов'язані сплатити суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності при ввезенні на митну територію України товарів, предметів і транспортних засобів.

Єдиний митний тариф України – систематизоване зведення ставок мита, якими обкладають товари та інші предмети, що ввозяться та вивозяться за межі митної території України.

Консульський збір – грошова сума, яку сплачують консулам (консульствам) громадяни, установи й організації за консульські послуги, зокрема за: видачу паспортів чи продовження терміну їх чинності, надання чи продовження віз, прийом і оформлення клопотань щодо громадянства, реєстрацію актів громадянського стану, зажадання документів, їх легалізацію, нотаріальні та інші дії.

Збори митні – обов'язковий платіж при переміщенні вантажів через кордон України. Нараховується при: митному оформленні товарів; митному оформленні у разі транзиту, митному оформленні при ввезенні на митний ліцензійний склад; митному оформленні майна; перебування товарів та інших предметів під митним контролем.

Інвестиційний податковий кредит - податковою знижкою, особливість якої полягає в тому, що її величина вираховується з суми податку, а не з суми прибутку, що оподатковується.

Митні доходи – надходження в дохідну частину державного бюджету грошових зборів за митні процедури; утворюються внаслідок митного оподаткування товарів, які перетинають державний кордон. До них належать: мито, прикордонні митні збори, штрафи і виторг від реалізації товарів (майна), конфіскованих митницями.

Міжнародна податкова асоціація – організація, що вивчає податкове право, фінансові та економічні аспекти оподаткування в різних країнах світу, а також питання регулювання міждержавних податкових відносин. Заснована 1938 р. Місцеперебування Генерального секретаріату асоціації – Роттердам (Нідерланди).

Подвійне оподаткування у ЗЕД – одночасне стягнення аналогічних податків у різних країнах у зв'язку з підпорядкуванням платника податку і об'єкта оподаткування юрисдикції цих (різних) країн.

Податковий збір – товари, з яких законодавчо справляється акцизний збір. В Україні до них належать: лікєро-горілочані й тютюнові вироби, легкові автомобілі, кава, шоколад, шкіра, хутро, коштовності, інші високорентабельні та монопольні товари. Перелік податкових товарів. Законодавчо затверджує Верховна Рада України.

Література: 1, 3, 5, 7, 8, 11, 18.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте види податків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
2. Назвіть основні функції податків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
3. Визначте сутність та порядок нарахування митних податків (ПДВ, мита, акцизного податку) у сфері ЗЕД.
4. Охарактеризуйте особливості оподаткування залежно від митного режиму.
5. Назвіть порядок відшкодування ПДВ при експорті.
6. Назвіть операції, які звільнюються від справляння ПДВ.
7. Як відображаються митні платежів у ВМД.

Тема 6 Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Нетарифні засоби регулювання, їх класифікація і характеристика. Механізм впливу нетарифних засобів регулювання на економіку країни. Інструменти нетарифного регулювання. Кількісні обмеження: ліцензування і квотування. Класифікація квот за напрямом дії та масштабом охоплення. Порівняльний аналіз ефективності застосування імпортного тарифу та імпортової квоти. Перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню. Види та способи розподілу ліцензій. Механізм оформлення документів для отримання ліцензій. Фінансові засоби нетарифного регулювання: експортні кредити, експортні субсидії, Імпортої депозити. Антидемпінгові заходи, визначення демпінгової маржі та величини шкоди національним виробникам. Нарухування антидемпінгового та компенсаційного мита. Сертифікація, стандартизація, технічні бар'єри, вимоги щодо вмісту місцевих компонентів, вимоги щодо упакування та маркування товарів. Сутність політики державних закупівель.

Термінологічний словник за темою

Демпінг - ввезення на митну територію України товару за цінами, нижчими від порівнянної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

Експортна субсидія – субсидія, що надається підприємствам за рахунок державного бюджету з метою стимулювання експорту.

Ембарго - накладання державою заборони (арешту) на ввезення іншими державами золота, чужоземної валюти, окремих товарів чи на їх вивезення з

метою:здійснення економічного тиску на країну-імпортера чи країну-експортера; сприяння розвитку певної галузі вітчизняного виробництва; захисту певних монопольних інтересів; усунення воєнної, екологічної та іншої загрози; введення міжнародно-правових санкцій.

Квоти (контингенти) глобальні - квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується.

Квоти (контингенти) групові - квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується.

Квота експортна (імпортна) - граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) протягом встановленого строку та який визначається у натуральних чи вартісних одиницях.

Квоти (контингенти) індивідуальні - квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватись або з якої він (вони) може імпортуватись.

Ліцензія спеціальна - належним чином оформлене право на імпорт в Україну протягом установленого строку певного товару (товарів), який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів.

Ліцензія відкрита (індивідуальна) - дозвіл на експорт (імпорт) товару протягом певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу.

Ліцензія генеральна - відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції по певному товару (товарах) та/або з певною країною (групою країн) протягом періоду дії режиму ліцензування по цьому товару (товарах).

Ліцензія експортна (імпортна) - належним чином оформлене право на експорт (імпорт) протягом встановленого строку певних товарів або валютних коштів з метою інвестицій та кредитування.

Ліцензія разова (індивідуальна) - разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менший, ніж той, що є необхідним для здійснення експортної (імпортної) операції.

Ліцензування зовнішньоекономічних операцій - комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів.

Субсидований імпорт - ввезення на митну територію країни імпорту товару (товарів), що користується пільгами від субсидії, яка надається для виробництва, переробки, транспортування або експорту такого товару.

Субсидія - фінансова або інша підтримка державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання подібного товару, в результаті якої суб'єкт господарювання країни експорту одержує пільги (прибутки).

Технічні бар'єри – комплекс заходів з перевірки відповідності продукції, що імпортується, вимогам міжнародних і національних стандартів. Різновидами технічних бар'єрів є технологічні, технічні, санітарні, радіаційні норми, та сертифікація.

Література: 1, 7, 8, 9, 12, 15, 16.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть класифікацію нетарифних засобів митного регулювання.
2. Що таке квотування? Які види квот діють в Україні?
3. Дайте визначення ліцензування.
4. Поясніть різницю між генеральною, разовою та відкритою ліцензіями.
5. Охарактеризуйте види та способи розподілу ліцензій.
6. Назвіть механізм оформлення документів для отримання ліцензій.
7. Охарактеризуйте основні фінансові засоби нетарифного регулювання.
8. Що таке експортні субсидії? У чому полягає різниця між прямими та непрямими субсидіями?
9. Наведіть можливі технічні бар'єри та поясніть, що таке «добровільне» обмеження експорту?
10. Назвіть основні нетарифні антидемпінгові заходи регулювання ЗЕД.
11. Охарактеризуйте місце і значення сертифікації, стандартизації та технічних бар'єрів як методів нетарифного регулювання.
12. Назвіть вимоги щодо вмісту місцевих компонентів, вимоги щодо упакування та маркування товарів.
13. Охарактеризуйте сутність політики державних закупівель.

Тема 7 Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Сутність, основні принципи та інструменти валютного регулювання. Поняття валютної політики держави та її складові. Об'єкти та суб'єкти валютного регулювання. Валюта, валютний курс, валютні цінності. Порядок придбання і використання валюти, здійснення розрахунків в іноземній валюті. Система валютного контролю. Види валютних операцій. Обмеження щодо перевезення і пересилання валютних цінностей. Українська міжбанківська валютна біржа й її функції. Механізм проведення торгів іноземною валютою.

Термінологічний словник за темою

Валютне регулювання - визначення правового режиму валютних цінностей, правил проведення валютних операцій, правового становища їх суб'єктів, порядку здійснення валютного контролю та відповідальності за порушення валютного законодавства.

Валютний курс – ціна однієї валюти, виражена в одиницях іншої валюти.

Валютний контроль - діяльність уповноважених органів державної влади та банків, спрямована на перевірку дотримання суб'єктами валютних операцій валютного законодавства, виявлення правопорушень та застосування санкцій до правопорушників.

Валютне котирування – визначення валютного курсу на ґрунті обраних ринкових механізмів.

Валютний коридор – встановлювані державою межі коливання валютного курсу національної грошової одиниці до твердих валют провідних країн.

Валютні операції - операції з валютними цінностями, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності та/або переміщенням валютних цінностей через кордон України.

Конвертованість – валютно-фінансовий режим, що дає змогу під час зовнішньоекономічних операцій здійснювати більш чи менш вільний обмін (конверсію) національних грошових одиниць на іноземні.

Крос – котирування – вираження одиниці однієї іноземної валюти в одиницях іншої іноземної валюти на території даної країни.

Конверсійні операції – угоди агентів валютного ринку з купівлі-продажу (конверсії) певних сум грошей однієї країни за валюту іншої країни за погодженим курсом на певну дату.

Непряме (зворотне) котирування – вираження одиниці національної валюти в одиницях іноземної валюти.

Опційні операції – угоди, що дають право (але не зобов'язання) одному учаснику угоди купувати або продати відповідну кількість валюти за фіксованим курсом протягом визначеного часу, тоді як другий учасник за грошову премію зобов'язується за необхідністю забезпечити реалізацію цього права при продажу або купівлі валюти за договірною ціною.

Пряме котирування - вираження одиниці іноземної валюти в одиницях національної (наприклад, 1 дол. США = 5 грн.).

Резервна валюта – найбільш стабільна вільно конвертована валюта, в якій здійснюються міжнародні розрахунки та міжнародні кредити.

Своп (swap) – операція, яка поєднує купівлю-продаж двох валют на умовах негайної поставки з одночасною контругодою на відповідний термін з тими самими валютами.

Термінові операції – угоди, при яких сторони домовляються про поставку обумовленої суми в майбутньому за курсом, який є фіксованим у момент їх укладання.

Форвардні операції – угоди, які документують відносини двох контрагентів про майбутню поставку валюти за раніше обумовленим курсом, що укладаються поза біржею. Форвардні угоди є обов'язковими для виконання на відміну від ф'ючерсів та опціонів.

Ф'ючерсні операції – угоди з купівлі-продажу в майбутньому за раніше обумовленим курсом, що укладаються на біржових ринках.

Література: 1, 2, 3, 6, 8, 9, 13, 14.

Питання для самоконтролю

1. Якими нормативними документами регулюються валютні операції суб'єктів ЗЕД в Україні?
2. Дайте визначення валюти, валютного курсу, валютного ринку.
3. Назвіть відомі Вам види валютних курсів?
4. Які існують групи валютних операцій?
5. Як можна класифікувати валютні операції суб'єктів ЗЕД?
6. Які існують рівні валютного регулювання?
7. Назвіть суб'єктів валютного регулювання в Україні.
8. Визначте місце і значення Української міжбанківської валютної біржи у регулюванні ЗЕД, назвіть основні її функції.
9. Охарактеризуйте механізм проведення торгів іноземною валютою.

Тема 8 Міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності

Сутність міжнародних розрахунків та необхідність банківського обслуговування у сфері ЗЕД. Форми розрахунків: аванс, акредитив, інкасо, платіж за відкритим рахунком, банківський переказ, Види і засоби платежу. Готівковий платіж, авансовий платіж, платіж у кредит. Вексель, чек. Основні види банківських послуг у сфері ЗЕД. Документальне оформлення банківських операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності: депозитних, розрахункових, валютообмінних та кредитних операцій. Кореспондентські відносини у сфері ЗЕД. Форми кредитування експортерів та імпортерів. Платіжні системи: SWIFT, CHIPS, TARGET. Система клірингу. Оцінка надійності та вибір комерційних банків суб'єктами ЗЕД.

Термінологічний словник за темою

Акредитив – грошовий документ, за яким одна кредитна установа (банк) згідно з заявою клієнта доручає іншій здійснити за рахунок спеціально заброньованих для цього коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажені товари чи надані послуги або виплатити пред'явникові певну суму грошей.

А-конто – платіж, який здійснюється імпортером згідно з рахунками експортера в якості попереднього розрахунку з останнім.

Акцепт - згода на оплату або гарантування оплати платіжних документів.

Банківський переказ – доручення одного банку другому виплатити отримувачу переказу певну суму грошових коштів.

Баланс міжнародних розрахунків – співвідношення грошових вимог і зобов'язань, надходжень і платежів однієї країни щодо інших країн.

Вексель – цінний папір строго установленної форми, що дає безперечне право її власнику (векселедержателю) вимагати з боржника сплати певної грошової суми.

Інкасо – банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта отримує на підставі розрахункових документів гроші, перераховані клієнтові за відвантажені товарно-матеріальні цінності чи надані послуги, і зараховує ці кошти на банківський рахунок клієнта.

Кліринг – форма безготівкового розрахунку між банками, здійснюється шляхом заліку взаємних вимог і зобов'язань.

Міжнародні розрахунки – це платежі по грошових вимогах і зобов'язаннях, що виникають у зв'язку з економічними, політичними і культурними відносинами між юридичними особами і громадянами різних країн.

СВІФТ – система електронного передавання інформації щодо міжнародних розрахунків. Від англійської абревіатури SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications), дослівний переклад якої означає «Товариство міжнародних міжбанківських фінансових телекомунікацій». Основними завданнями міжнародної платіжної системи SWIFT є надання оперативного, надійного, ефективного, конфіденційного та захищеного від несанкціонованого доступу телекомунікаційного обслуговування для банків і проведення робіт зі стандартизації форм і методів обміну фінансовою інформацією.

Чек – документ, що містить безумовний наказ власника поточного рахунку банку про виплату зазначеної в рахунку суми визначеному пред'явнику чи особі.

Література: 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність міжнародних розрахунків.
2. Визначте значення та необхідність банківського обслуговування у сфері ЗЕД.
3. Які засоби платежу використовуються в зовнішній торгівлі?
4. У яких формах здійснюється авансовий платіж?
5. Які переваги чека як засобу платежу при здійсненні зовнішньоекономічних операцій?
6. Які види акредитивів використовуються в зовнішній торгівлі?
7. Охарактеризуйте особливості інкасової форми розрахунків?
8. Охарактеризуйте принципи і сутність кореспондентських відносин у сфері ЗЕД.
9. Назвіть форми кредитування експортерів та імпортерів.
10. Охарактеризуйте основні платіжні системи: SWIFT, CHIPS, TARGET.
11. Охарактеризуйте механізм клірингових розрахунків.

Тема 9 Форми виходу підприємств на зовнішні ринки

Передумови і мотивація виходу підприємств на зовнішні ринки. Пошук та вибір партнера. Класифікація і характеристика форм виходу на зовнішні ринки.

Критерії вибору форм виходу підприємств на зовнішні ринки. Прямий і непрямий експорт. Спільне підприємництво та пряме іноземне інвестування як форми виходу підприємства на зовнішні ринки. Умови функціонування підприємств на зовнішніх ринках. Вивчення й аналіз умов ринку. Дослідження потенційних можливостей фірми при виході на зовнішні ринки. Способи встановлення контактів з потенційним партнером.

Термінологічний словник за темою

Іноземні інвестиції - всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Іноземна кваліфікаційна інвестиція – інвестиція в розмірі, не меншому ніж 10 % статутного капіталу підприємства, внесена іноземним інвестором.

Іноземні суб'єкти господарської діяльності - суб'єкти господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання за межами України.

Конкурентоспроможність товару – порівняльна характеристика товару, яка містить комплексну оцінку сукупних його якостей по відношенню до вимог ринку.

Кон'юнктура світового ринку – економічна ситуація на світовому ринку на певний період часу.

Концесія – оренда іноземним інвестором господарських об'єктів.

Маркетинг – це комплексна система організації виробництва і збуту продукції, орієнтована на задоволення конкретних споживачів й одержання прибутку на основі дослідження і прогнозування товарного ринку.

Міжнародна стратегія фірми – поведінка фірми, що забезпечує досягнення певної мети при встановлених можливостях в означений термін часу.

Міжнародний маркетинг – діяльність суб'єктів ЗЕД, що спрямована на вивчення ринку, вплив на споживчий попит з метою задоволення взаємних потреб шляхом обміну, розширення збуту товарів, що виробляються ними.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємства, організації, у статутному фонді яких частка іноземних інвестицій складає не менше 10 % (тобто мають кваліфікаційну іноземну інвестицію).

Пряма інвестиція - господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

Портфельна інвестиція - господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку (за винятком операцій із скупівлі акцій як безпосередньо платником податку, так і пов'язаними з ним особами, в обсягах, що перевищують 50 відсотків загальної суми акцій, емітованих іншою юридичною особою, які належать до прямих інвестицій).

Правовий режим іноземного інвестування - система правових умов і правил здійснення інвестиційної діяльності іноземними суб'єктами

господарювання, що включає правила щодо доступу на ринок, правовий статус суб'єктів інвестування та юридичних осіб, створених за їх участю, норми, що регулюють майнові відносини, види та форми здійснення іноземних інвестицій, а також норми митного, податкового та іншого законодавства.

Спільне виробництво – самостійний вид зовнішньоекономічної діяльності, якому характерні різноманітність видів і сфер діяльності.

Література: 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 17, 18, 20.

Питання для самоконтролю

1. Класифікуйте форми виходу на зовнішні ринки.
2. Охарактеризуйте критерії вибору форм виходу підприємств на зовнішні ринки.
3. Визначте місце і значення спільного підприємництва як форми виходу на зовнішні ринки.
4. Дайте визначення поняттю «іноземна інвестиція».
5. Які класифікації міжнародних інвестицій існують?
6. Назвіть законодавчі форми створення ПП в Україні.
7. Дайте визначення кваліфікаційній інвестиції?
8. Як відбувається процедура державної реєстрації ПП?
9. Охарактеризуйте зміст і мету маркетингу в ЗЕД.
10. Визначте особливості, значення і задачі маркетингу в ЗЕД.
11. Що виступає інформаційною базою маркетингових досліджень зовнішнього ринку?
12. Охарактеризуйте структуру маркетингових досліджень на зовнішньому ринку.

Тема 10 Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства

Зовнішньоторговельна ціна: сутність поняття, функції, класифікація зовнішньоторговельних цін. Цінова політика підприємства, обґрунтування зовнішньоторговельних цін. Основні фактори ціноутворення в ЗЕД. Принципи визначення світових цін. Трансфертні ціни: сутність, функції. Особливості трансфертного ціноутворення. Ціноутворення в електронній торгівлі. Специфіка формування цін на сировинні товари, готові вироби. Етапи формування контрактної ціни. Рівень ціни, базис ціни, одиниця виміру ціни. Спосіб фіксації ціни. Цінові знижки і надбавки.

Термінологічний словник за темою

Гнучка ціна – ціна, яка фіксується в момент підписання контракту й коректується у випадку зміни витрат виробництва в період виконання контракту. При використанні гнучкої ціни обговорюється її структура, вказується джерело, на основі якого можна говорити про зміни витрат виробництва.

Договірна ціна – ціна на продукцію, що встановлюється за згодою між виробником (продавцем) і споживачем (покупцем).

Індикативні ціни – ціна на товарі, які відповідають цінам, що склалися ці складаються на відповідний товар на ринку експорту або імпорту на момент здійснення даної операції з урахуванням умов поставки та умов здійснення розрахунків, визначених у відповідності до законодавства України.

Рухлива ціна – ціна, яка не фіксується в момент підписання контракту, а надалі може бути переглянута в залежності від зміни ринкових цін.

Світова ціна – грошове вираження інтернаціональної вартості реалізованого на світовому ринку товару.

Ціни з наступною фіксацією – ціна, не обговорюються в момент підписання контракту, проте в договорі регламентується порядок їх обчислення до моменту платежу.

Цінова політика – визначення рівня цін і можливих варіантів їх зміни залежно від цілей та завдань, що стоять перед підприємством у короткотерміновому та в довгостроковому періодах.

Ціни, що публікуються – ціни, що повідомляються в спеціальних джерелах, які віддзеркалюють рівень світових цін, тобто експортні ціни основних постачальників товару та імпортні ціни найважливіших імпортерів даного товару.

Література: 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 21.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність зовнішньоекономічних цін.
2. Назвіть основні фактори ціноутворення у ЗЕД.
3. Визначте особливості трансферного ціноутворення.
4. Як визначають рівень цін?
5. Охарактеризуйте особливості фіксації ціни у зовнішньоекономічних контрактах.
6. Назвіть основні способи фіксації ціни у контракті.

ЗМ. 2 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАЦІЇ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ

Тема 11 Торговельно-посередницька діяльність на зовнішньому ринку

Сутність та види посередницької діяльності. Характеристика посередників за обсягом повноважень та за місцем, що вони посідають на зовнішніх ринках. Агенти, представники, брокери, маклери. Угоди комісії, їх особливості. Угоди чистої комісії. Договір «дедъкредере». Угоди консигнації, особливості і можливості здійснення. Торгові агенти, агенти повірені: обов'язки, особливості, регулювання. Дистриб'ютори, дилери, їх місце на ринку. Прості агенти, агенти з правом «першої руки», монопольні (ексклюзивні) агенти. Регулювання посередницьких операцій в Україні.

Термінологічний словник за темою

Агентські операції – операції, сутність яких полягають у дорученні одною стороною, названої принципалом, незалежній від неї другій стороні, названій торговим чи комерційним агентом, здійснення фактичних і юридичних дій, пов'язаних з продажем чи покупкою товару на оговореній території за рахунок і від імені принципала.

Брокерські операції – операції, сутність яких полягає у встановленні через посередника-брокера контакту між продавцем і покупцем. Інакше кажучи, вони зводять зацікавлених продавців і покупців, самі при цьому не являються стороною в договорі і не приймають участі в ньому своїм капіталом.

Брокери – особи, які купують або продають товар, грошові номінали чи акції від імені інших осіб.

Дилер – фізична або юридична особа, яка закупає оптом продукцію компанії, а продає її в роздріб або малим гуртом (оптом). На біржі дилер – приватна особа або фірма, член фондової біржі, який веде біржові операції від свого імені та за свій рахунок.

Дистриб'ютор – фірма, підприємець, які здійснюють оптові закупівлі і збут певного виду товарів на регіональних ринках. Дистриб'ютори мають переважне право й можливості купувати і продавати устаткування, технічні новинки, програмне комп'ютерне забезпечення.

Договір комісії – договір, згідно якого комісіонер зобов'язується за дорученням комітента за винагороду укласти угоду від свого імені, але за рахунок комітента.

Договір консигнації – договір являється різновидністю договору комісії. Сторонами договору консигнації являються консигнант і консигнатор. За договором консигнації консигнант дає доручення консигнатору на продаж товару зі складу за кордоном на протязі певного періоду (терміну консигнації) за винагороду.

Маклер – посередник при укладанні торговельних і біржових угод, який діє за дорученням і за кошт клієнта на валютних, товарних і фондових біржах.

Комісійні операції – операції, сутність яких полягає у здійсненні стороною, названої комісіонером, за дорученням другої сторони, названої комітентом, угод від свого імені, але за рахунок комітента. Комісіонер не купляє товарів комітента, а лише укладає угоди по купівлі-продажу товарів за рахунок комітента.

Операції по перепродажу – зовнішньоторговельні операції, які здійснюються торговими посередниками від свого імені і за свій рахунок. Торговий посередник виступає стороною договору як з експортером, так і з кінцевим покупцем і стає власником товару після його оплати (різняться за назвою: у США і Великобританії - дистриб'ютори, в Німеччині - торгівцем по договору чи торгівцем за свій рахунок (дилером), в Бельгії і Греції - концесіонером, в Україні все більш розповсюдженим стає назва такого посередника - дистриб'ютор.

Посередники - це особи, що з'єднують сторони, які бажають укласти угоду.

Література: 1, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність та назвіть види посередницької діяльності.
2. Як класифікуються посередників за обсягом повноважень та за місцем, що вони посідають на зовнішніх ринках.
3. Визначте різницю між агентами, представниками, брокерами, маклерами.
4. Охарактеризуйте угоди комісії, їх особливості.
5. Охарактеризуйте угоди чистої комісії.
6. Визначте особливості договору «дедкредере».
7. Охарактеризуйте угоди консигнації, особливості і можливості здійснення.
8. Визначте обов'язки та особливості, регулювання діяльності торгових агентів.
9. Визначте особливості діяльності дистриб'юторів, дилерів, їх місце на ринку.
10. Назвіть основні підходи до регулювання посередницьких операцій в Україні.

Тема 12 Компенсаційна торгівля у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Сутність та особливості компенсаційних угод. Класифікація угод зустрічної торгівлі. Операції натурального обміну. Операції, які передбачають участь продавця в реалізації товарів, запропонованих покупцем. Комерційна компенсація, зустрічні закупівлі, авансові закупівлі, угоди типу «світч», угоди типу «офсет», рамочні угоди, угоди позитивної зустрічної торгівлі, угоди щодо зворотного експорту, програми пов'язання експорту та імпортом і обов'язки, які передбачають участь інвестора в експорті товарів країни імпортера. Операції в рамках промислового співробітництва. Співробітництво на комерційній основі, виробнича кооперація, франчайзинг, операції з давальницькою сировиною.

Термінологічний словник за темою

Готова продукція - продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини і визначена як кінцева у контракті між замовником і виконавцем. Не визнається готовою продукцією та її частина, що використовується для проведення розрахунків між сторонами за її переробку.

Зустрічна торгівля – зовнішньоторговельна операція, при здійсненні якої в єдиному зовнішньоекономічному договорі (контракті) фіксуються обов'язки партнерів зробити повний або частково збалансований обмін товарами.

Компенсаційні операції – форма довготермінової зустрічної торгівлі, відповідно до якої зарубіжний партнер поставляє машини, обладнання та технології, комплектні заводи в обмін на зустрічні поставки сировини та напівфабрикатів, що виготовлені на поставленому обладнанні.

Операція з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах - операція з перероблення (оброблення, збагачення чи використання) давальницької сировини в результаті технологічного процесу із зміною коду по УКТЗЕД (незалежно від кількості виконавців), а також етапів (операцій з перероблення цієї сировини) з метою отримання готової продукції за відповідну плату.

Товарообмінна (бартерна) операція у галузі ЗЕД - це один з видів експортно-імпортних операцій, оформлених бартерним договором або договором із змішаною формою оплати, яким часткова оплата експортних (імпортних) поставок передбачена в натуральній формі, між суб'єктом ЗЕД України та іноземним суб'єктом господарської діяльності, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, роботами, послугами у будь-якому поєднанні, не опосередкований рухом коштів у готівковій або безготівковій формі.

Зустрічні закупівлі – торговельні операції, згідно з якими експортер в обмін на продаж його товару зобов'язується закупити сам (або через посередника в країні імпортера) певні товари або послуги за визначений відсоток від суми основного експортного контракту.

Література: 1, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність та особливості компенсаційних угод?
2. Як класифікуються угоди зустрічної торгівлі?
3. Характеризуйте особливості здійснення операцій з натурального обміну.
4. Охарактеризуйте особливості угод комерційної компенсації, зустрічної закупівлі, авансових закупівель.
5. Охарактеризуйте особливості угод щодо зворотного експорту.
6. Назвіть основні види операцій в рамках промислового співробітництва.
7. Визначте особливості співробітництва на комерційній основі, виробничої кооперації, франчайзинга.
8. Назвіть основні принципи здійснення і регулювання операцій з давальницькою сировиною в Україні.

Тема 13 Структура і зміст зовнішньоекономічних контрактів

Умови контракту: обов'язкові та додаткові. Зміст і характеристика основних умов контракту. Преамбула. Предмет контракту. Кількість та якість товару в контракті. Базисні умови поставки. Термін і дата постачання. Пакування і маркування. Валютні та фінансові умови зовнішньоекономічних контрактів. Валюта ціни і валюта платежу. Умови перерахунку валюти ціни у

валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок приймання товару. Рекламації і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини. Інші умови.

Термінологічний словник за темою

Аукціонна ціна – світова ціна, яка встановлюється на міжнародних аукціонах.

Валютне застереження – умова у міжнародній торговій, кредитній чи іншій угоді, що передбачає перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти з метою страхування експортера або кредитора від ризику знецінення валюти.

Валютно-фінансові умови – порядок визначення платежу валюти і виду системи розрахунків, валютних обмовок.

Експортна ціна - ціна, за якою фактично оплачують або мають оплатити товар, що продається до країни імпорту з країни експорту.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) - матеріально оформлена угода двох чи більше суб'єктів ЗЕД та їх іноземних контрагентів, яка спрямована на встановлення, зміну чи припинення їхніх взаємних прав і обов'язків у ЗЕД.

Зовнішньоекономічна операція – комплекс дій контрагентів різних країн з підготовки, укладання і виконання торгової, інвестиційної чи іншої угоди економічного характеру.

Індикативні ціни – ціни, що розробляються Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на підставі інформації, яка одержується від митних, фінансових, статистичних державних органів, банківських та інших установ й організацій.

ІНКОТЕРМС – збірник уніфікованих міжнародних торгових термінів з тлумаченнями.

Інфляційне застереження – застереження в контрактах, угодах, договорах, яке передбачає перегляд, зміну суми оплати у разі інфляційного зростання цін.

Контрактна ціна – ціна, зафіксована в контракті на момент його укладання, чи впродовж чинності контракту, чи до моменту виконання контракту.

Момент здійснення експортного (імпортного) контракту - момент, на який здійснено всі обов'язки за зазначеним контрактом, включаючи оформлення векселів (тратт) або укладення кредитних угод.

Оферта – письмова пропозиція продавця покупцю про продаж товарів на визначених умовах.

Світова ціна – грошове вираження міжнародної ціни виробництва, що складається на світовому ринку.

Цінове застереження – зафіксоване в контракті перенесення на покупця ризику від збільшення витрат на виробництво товару або зростання ринкової ціни на товар, що постачається.

Література: 1, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність базисних умов поставок товару?
2. Як розподіляються зобов'язання між продавцем і покупцем під час поставок товару на умовах Інкотермс?
3. Назвіть обов'язкові та додаткові умови контрактів.
4. Охарактеризуйте зміст і характеристики основних умов контракту.
5. Охарактеризуйте валютні та фінансові умови зовнішньоекономічних контрактів.
6. Назвіть основні умови гарантій і технічного обслуговування в зовнішньоекономічних контрактах.
7. Охарактеризуйте порядок приймання товару, рекламачії і санкції, їх визначення у зовнішньоекономічних контрактах.

Тема 14 Економічний аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Економічний аналіз у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Аналіз виконання зобов'язань з експортно-імпортних операцій. Аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз раціональності використання коштів у зовнішній торгівлі: оборотність оборотних коштів у зовнішньоторговельних операціях, аналіз обороту коштів у товарах, аналіз обороту коштів у розрахунках, аналіз накладних витрат при експорті та імпорту товарів. Методологічні підходи до визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності. Система показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оцінка економічної ефективності. Оцінка валютної ефективності експорту і імпорту. Вплив зовнішньоекономічної діяльності підприємства на його фінансові результати.

Термінологічний словник за темою

Бюджетна ефективність експорту – відношення експортної вартості товару до його вартості у внутрішніх відкритих цінах з урахуванням витрат на транспортування цього товару до кордону.

Бюджетна ефективність імпорту – відношення вартості імпортованого товару за цінами реалізації вітчизняному споживачеві до його імпортової вартості.

Валютний виторг - валюта, насамперед вільно конвертована, одержана від продажу за кордон товарів, послуг, цінних паперів, виконання робіт в інших країнах, надання міжнародних кредитів, а також реалізації товарів (робіт, послуг) усередині країни за чужоземну валюту.

Валютна ефективність – відносний показник, що характеризує відношення валютного виторгу до валютних витрат і використовується для оцінювання результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Валютна самокупність – принцип зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що передбачає покриття їхніх валютних витрат за рахунок власних валютних доходів.

Експортний еквівалент – набір товарів і послуг, що експортуються з метою отримання валюти.

Економічний ефект зовнішньої торгівлі – вартісна оцінка різниці між сукупними витратами на виробництво власними силами продукції, отримуваної за імпортом, і сукупними витратами виробництва експортованої продукції.

Імпортний еквівалент – набір товарів і послуг, які імпортують за отриману від експорту валюту.

Показник умов експорту – індекс середніх цін експорту.

Показник умов імпорту – індекс середніх цін імпорту.

Показник ефективності – показник валютної виручки на грошову одиницю витрат.

Показники ефекту – показники, які визначаються через абсолютні величини, що мають вартісний вимір та обчислюються як різниця між результатами і витратами.

Література: 1, 7, 8, 9, 10, 12, 17, 18.

Питання для самоконтролю

1. За якими критеріями визначається ефективність ЗЕД підприємства?
2. На які групи поділяться показники ефективності ЗЕД підприємства?
3. Що визначають показники ефекту ЗЕД підприємства?
4. Що визначають показники ефективності ЗЕД підприємства?
5. Охарактеризуйте методу аналізу ефективності використання оборотних коштів при експортних операціях?
6. У чому полягає сутність показника валютної ефективності експорту й валютної ефективності імпорту?

Тема 15 Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування

Сутність та класифікація ризиків ЗЕД. Характеристика транспортних, комерційних, політичних, валютних, митних ризиків та ризиків у міжнародних розрахунках. Методи страхування ризиків у ЗЕД. Особливості самострахування. Страхування вантажів у ЗЕД.

Термінологічний словник за темою

Валютний ризик – ймовірність валютних втрат через зміну курсу чужої валюти щодо національної в період між укладанням угоди і фактичними розрахунками за нею при здійсненні зовнішньоторговельних, кредитних і валютних операцій.

Європоліс – уніфікований документ, що засвідчує наявність договору страхування певного класу в країнах Європейського Союзу.

Міжнародний союз авіаційних страховиків – об'єднання компаній для страхування літаків, вантажів, екіпажів та пасажирів, а також страхування від збитків, яких можуть зазнати треті особи під час аварії. Створений у Лондоні 1934 р. з метою сприяння встановленню контактів між страховими компаніями окремих країн. Найвищий орган – щорічні загальні збори. Доходи союзу формуються із членських внесків.

Міжнародний союз морського страхування – об'єднання асоціацій компаній для страхування суден, вантажів і фрахту. Організований 1847 р. в Берліні. Керівний орган союзу – рада, в період між засіданнями ради – виконавчий комітет. Кошти союзу формуються із членських внесків.

Міжнародний союз страховиків кредитів – союз, створений для встановлення контактів, обміну досвідом та інформацією між організаціями, що здійснюють страхування довготермінових (від 1 до 5 років) експортних кредитів. Заснований 1934 р. під назвою «Міжнародний союз страховиків для регулювання кредитів». Місцеперебування – Париж. Доходи союзу формуються за рахунок вступних і членських внесків.

Об'єкти страхування у ЗЕД - матеріальні або майнові інтереси, пов'язані з різними аспектами зовнішньоекономічного співробітництва (торговельні, валютні, кредитні, виробничо-інвестиційні та ін.).

Перестрахування - система економічних відносин, відповідно до якої страховик передає частину прийнятих до страхування ризиків іншим страховикам (у власній країні та за кордоном), щоб забезпечити надійність та рентабельність страхових операцій.

Ризик - імовірна подія або сукупність подій, наступ яких може завдати страхувальникові шкоди, від якої він бажає застрахуватися.

Страхування — це система особливих грошових та цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування, або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій).

Суб'єкти страхування у ЗЕД (страхувальники) - окремі фірми, так і держава в цілому як контрагент зовнішньоекономічної угоди.

Література: 2, 5, 6, 8, 9, 11, 14, 17.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність ризиків у ЗЕД?
2. Дайте визначення поняття «ризик» та «невизначеність».
3. Як класифікуються ризики ЗЕД?
4. Охарактеризуйте транспортні, комерційні і політичні ризики ЗЕД.
5. Охарактеризуйте валютні ризики ЗЕД.
6. Визначте митні ризики ЗЕД.
7. Охарактеризуйте методи страхування ризиків.
8. Визначте особливості самострахування ЗЕД.
9. Визначте методи та принципи страхування вантажів у ЗЕД.

Тема 16 Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності

Способи транспортного страхування. Сутність та система регулювання міжнародних перевезень. Правове регулювання міжнародних перевезень, його види. Організація міжнародних перевезень. Фактори, що впливають на вибір виду транспорту та показники ефективності транспортного обслуговування підприємств. Особливості міжнародних перевезень різними видами транспорту: морським, залізничним, автомобільним, авіаційним, трубопровідним та змішаними видами транспорту. Товарно-транспортна документація. Формування ціни на транспортні послуги. Експедиторське обслуговування міжнародних перевезень. Міжнародні транспортні коридори. Формування тарифів на перевезення різними видами транспорту.

Термінологічний словник за темою

Авіавантажна накладна – документ, який випишується вантажовідправником або від його імені та підтверджує наявність договору про перевезення вантажів авіалініями перевізника.

Докова розписка – документ, що видається управлінням порту й свідчить про прийняття товару для відправки або розміщення на портовий склад.

Залізнична накладна (накладна міжнародного сполучення) – документ, який використовується при міжнародних залізничних вантажних перевезеннях, є документальним оформленням договору перевезення між вантажовідправником й адміністрацією залізниці.

Консомент – поширений у зовнішній торгівлі документ, що містить умови договору морського перевезення вантажу.

Лінійне судноплавство – форма транспортних послуг, яка забезпечує регулярні перевезення між зазначеними портами генеральних вантажів відповідно до розкладу руху.

Трампове судноплавство – нерегулярні рейси морських суден без чіткого розкладу, які здійснюються на основі угоди між судновласником і суб'єктом ЗЕД.

Транзит – перевезення (переміщення) транспортними засобами вантажів, товарів, пасажирів, пошти тощо не безпосередньо від одного пункту до іншого, а через проміжні станції, дільниці, аеропорти як усередині країни, так і в міжнародних сполученнях.

Транспортне забезпечення – переміщення товарів між двома або більше країнами світового господарства.

Транспортно-експедиторська діяльність - це підприємницька діяльність із надання транспортно-експедиторських послуг з організації та забезпечення перевезень експортних, імпортних, транзитних або інших вантажів.

Фрахт – плата за транспортування вантажів чи пасажирів морським, повітряним, залізничним або автомобільним транспортом, а також за використання (наймання) судна чи іншого транспортного засобу для таких перевезень.

Чартер – особливий комерційний договір між судновласником (власником літака) та замовником на оренду всього судна (літака) чи його частини на певний рейс або термін.

Література: 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18.

Питання для самоконтролю

1. Які основні чинники впливають на вибір виду транспорту при міжнародних перевезеннях?
2. Наведіть класифікацію транспортних перевезень у зовнішньоекономічній діяльності за різними ознаками.
3. Охарактеризуйте відмінності між трамповим і лінійним судноплавством?
4. Які транспортні документи необхідні для перевезення вантажів залізничним, автомобільним та авіаційним транспортом?

Тема 17 Зовнішньоекономічна діяльність підприємств на території вільних економічних зон

Мета і завдання створення спеціальних економічних зон. Світовий досвід використання режимів спеціальних економічних зон. Пільги, що надаються на території ВЕЗ. Класифікація та характеристика видів вільних економічних зон: експортно-виробничих, туристсько-рекреаційних БЕЗ, вільних портів, технопарків, технополісів і бізнес-інкубаторів. Основні офшорні юрисдикції. Офшорні компанії. Цілі використання офшорних компаній. Основні види офшорних компаній. Співпраця офшорної та офшорної компанії. Діяльність офшорних банків. Регулювання співпраці українських резидентів з офшорними компаніями. Законодавчі обмеження щодо співпраці з офшорами.

Термінологічний словник за темою

Зона вільної торгівлі – відокремлена частини митної території країни, що розглядається як така, що знаходиться поза межами її митної території, в межах якої підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля промисловими товарами.

Офшорна зона – невеликі держави чи території, що залучають чужоземні капітали через надання податкових та інших пільг у проведенні фінансово-кредитних операцій з чужоземними резидентами і в чужоземній валюті.

За списком Кабінету Міністрів України до територій, які вважаються офшорами, віднесено:

Британські залежні території – острови Олдерні, Гернси, Джерсі і Мен;

Близький Схід – Бахрейн;

Європа – Андорра, Гібралтар, Монако, Республіка Кіпр;

Центральна Америка – Беліз, Панама;

Карибський регіон – Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Бермудські острови, Віргінські острови (Британія), Віргінські острови (США), Гренада, Кайманові острови, Монтсеррат, Нідерландські Антильські острови, Пуерто-Рико, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Співдружність Домініки, Теркс і Кайкос;

Африка – Ліберія, Сейшельські острови;

Тихоокеанський регіон – Вануату, Маршальські острови, Науру, Ніуе, острови Кука, Самоа; Південна Азія – Мальдівська Республіка.

Податкова гавань - невелика держава, острівна територія, що провадить політику залучення позикових капіталів із-за кордону через надання на своїй території податкових чи інших пільг.

Порто-франко («вільний порт») – частина державної території (порт, місто чи приморська область), у межах якої дозволено перевезення товарів без сплати мита.

Індустріальний парк – інженерно підготовлені земельні ділянки, виробничі та складські будівлі для великих виробництв (перш за все металообробки, машинобудування). Роботу індустріальних парків організовує керуюча компанія. Основний принцип господарювання класичного індустріального парку полягає в тому, що власник індустріального парку здає інженерно підготовлені ділянки в оренду промисловим компаніям.

Технопарк – територіально відокремлений комплекс, заснований на базі провідного університету, що включає в себе наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси, комфортні житлово-побутові умови. Створення технопарків має за мету комерціалізацію науково-технічної діяльності.

Бізнес-інкубатор – це організаційна структура, яка ставить за мету створення сприятливих умов для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї.

Зовнішньоторговельні зони - частина території держави, де товари іноземного походження можуть зберігатися, купуватися та продаватися без сплати мита і митних зборів, або з її відстроченням.

Комплексні виробничі зони - частина території держави, на якій запроваджується спеціальний (пільговий податковий, валютно-фінансовий, митний тощо) режим економічної діяльності з метою стимулювання підприємництва, залучення інвестицій у пріоритетні галузі господарства,

розширення зовнішньоекономічних зв'язків, запозичення нових технологій, забезпечення зайнятості населення

Науково-технічні зони – вільні економічні зони, спеціальний правовий режим яких орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу, досягнення нової якості економіки через стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво.

Туристично-рекреаційні зони - вільні економічні зони, які створюються в регіонах, що мають багатий природний, рекреаційний та історико-культурний потенціал, з метою ефективного його використання і збереження, а також активізації підприємницької діяльності (в тому числі із залученням іноземних інвесторів) у сфері туристично-рекреаційного бізнесу;

Література: 1, 4, 6, 8, 9, 10, 14, 17, 19.

Питання для самоконтролю

1. Визначте мету і завдання створення спеціальних економічних зон.
2. Охарактеризуйте світовий досвід використання режимів спеціальних економічних зон.
3. Які пільги надаються на території ВЕЗ?
4. Наведіть класифікацію вільних економічних зон.
5. Охарактеризуйте відмінності між технопарками, технополісами і бізнес-інкубаторами?
6. Які існують види офшорних компаній?
7. Назвіть основні цілі використання офшорних компаній.
8. Назвіть основні принципи регулювання співпраці українських резидентів з офшорними компаніями.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання 1 Розрахунок митних платежів при зовнішньоекономічних операціях

1.1 Визначте суму митних зборів, що підлягають сплаті, якщо митна вартість товару складає **256 000** дол. США. Товар знаходився на ліцензійному складі протягом **16** діб. Митне оформлення здійснювалося 2 працівниками митниці в вихідний день протягом **4** годин. Валютний курс НБУ на момент здійснення платежів складав 22,2305 грн/євро і 21,0805 дол. США/грн.

1.2 Розрухувати зовнішньоекономічну операцію за даними міжнародного імпортного контракту:

Товар – какао-порошок, 200 гр.

Кількість – 20 000 шт.;

Ціна – 8,4 грн/шт.

Визначити: митну вартість товару, ставки і суми за митне оформлення товарів (митний збір, мито, податок на додану вартість, митний огляд), загальну вартість розмитненого товару, собівартість та ціну реалізації.

Методичні рекомендації

Таблиця 1.1 – Ставки деяких митних зборів, які передбачені Митним кодексом України

<i>Вид митного збору</i>	<i>Розмір ставки</i>
За митне оформлення товарів	
до 100 дол.США;	не стягується
від 100 до 1000 дол. США;	5
понад 1000дол. США.	0,2 % від митної вартості товару
За митне оформлення у випадку ввезення на митний ліцензійний склад	
по кожній вантажній митній декларації;	30
по кожному додатковому аркушу до неї.	15
При знаходженні товару під митним контролем	
перші 15 календарних діб;	не стягується
за кожна наступну добу	0,05% від митної вартості товару
За митне оформлення товарів й інших предметів в зонах митного контролю на території підприємства, або в неробочий для митниці час, вихідні і святкові дні (за один час роботи, незалежно від кількості співробітників, що задіяні в оформленні)	
в робочий час на території підприємства;	20 євро
в неробочий час, вихідні дні;	40 євро
у святкові дні.	50 євро

Література: 3, 7, 8, 9, 12, 16, 21, 22.

Завдання 2 Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства

2.1 Аналіз виконання зобов'язань з експортних операцій

Проаналізувати експортну діяльність підприємства за два роки. Дані, до розрахунку подані в таблицях 2.1, 2.2.

Дані для розрахунку за своїм варіантом доцільно представити у вигляді таблиці 1.3. Результати аналізу зводять в таблиці (табл. 2.4, 2.5), а також подають у вигляді схем (приклад – рис. 2.1 і 2.2).

Проаналізувати:

- 1) виконання зобов'язань за контрактом в кожному році;
- 2) динаміку експорту продукції підприємства в 2014 р у порівнянні з 2013 р.

Таблиця 2.1 – Дані для аналізу 2013 р.

		Відповідно до контракту									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Багетні заготовки	Кількість, шт	1000	2000	3000	1000	3000	2000	1000	2000	1000	3000
	Ціна, дол	55	50	50	50	55	40	45	45	40	50
	Вартість контракту, дол	55000	100000	150000	50000	165000	80000	45000	9000	40000	15000
Букові пиломатеріали	Кількість, шт	250	200	250	200	150	200	250	300	250	250
	Ціна, дол	60	55	55	60	60	60	50	50	55	60
	Вартість контракту, дол	15000	110000	13750	12000	9000	12000	12500	15000	13755	15000
Фактичні результати											
Багетні заготовки	Кількість, шт	934	1840	2742	982	2880	1854	994	1910	910	1618
	Ціна, дол	53	48	46	48	53	40	42	44	40	48
	Вартість контракту, дол	49502	88320	126132	47136	152640	74160	41748	84040	36400	77669
Букові пиломатеріали	Кількість, шт	180	140	90	160	100	120	220	280	250	220
	Ціна, дол	58	58	55	62	60	62	52	54	54	64
	Вартість контракту, дол	10440	8120	4950	9920	6000	7440	11440	15120	13500	14080

Таблиця 2.2 – Дані для аналізу 2014 р.

		Відповідно до контракту									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Багетні заготовки	Кількість, шт	1500	2200	2800	1200	3200	1500	1200	2500	1200	3100
	Ціна, дол	53	55	52	55	55	50	48	50	45	60
	Вартість контракту, дол	79500	121000	145600	66000	176000	75000	57600	125000	54000	186000
Букові пиломатеріали	Кількість, шт	200	250	280	200	150	210	280	250	220	300
	Ціна, дол	62	60	60	58	65	60	50	55	50	65
	Вартість контракту, дол	12400	15000	16800	11600	9750	12600	14000	13750	11000	19500

Фактичні результати											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Багетні заготовки	Кількість, шт	1200	2200	2500	1200	3100	900	1150	2400	1200	3000
	Ціна, дол	50	53	50	58	55	64	50	50	50	60
	Вартість контракту, дол	60000	116600	125000	69600	170500	57600	57500	120000	60000	180000
Букові пиломатеріали	Кількість, шт	180	240	250	180	150	210	250	250	210	300
	Ціна, дол	50	53	50	58	55	64	50	60	55	68
	Вартість контракту, дол	10800	13200	15000	9720	9000	13020	13750	15000	11550	20400

Таблиця 2.3 – Дані для аналізу (варіант ____)

Назва продукції	За контрактом			Фактичні		
	Кількість, м ³	Ціна, дол		Кількість, м ³	Ціна, дол	
Багетні заготовки						
Букові пиломатеріали						

Таблиця 2.4 – Виконання контрактних зобов'язань з експорту

Коефіцієнт	2013 р.	2014р.
Коефіцієнт виконання зобов'язань за вартістю		
Коефіцієнт виконання зобов'язань за фізичним обсягом		
Коефіцієнт виконання зобов'язань за ціною		

Таблиця 2.5 – Показники динаміки експорту

Індекс	Значення	
	контрактні	фактичні
Індекс вартості		
Індекс фізичного обсягу		
Індекс цін		
Індекс кількісної структури		
Індекс кількості		

Методика розрахунку

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства виконують в наступній послідовності:

- 1) виконання зобов'язань по товарах і товарних групах;
- 2) виконання зобов'язання по країнах за експортом (імпортом);
- 3) виконання зобов'язань по країнах близького зарубіжжя;
- 4) узагальнення результатів.

Аналіз виконують для оцінки таких напрямків діяльності:

- 1) виконання зобов'язань за експортними й імпортними операціями;
- 2) динаміка експорту-імпорту підприємства;
- 3) якість і конкурентоспроможність експортних та імпортних товарів;
- 4) імпорт та експорт, які здійснюються на умовах комерційного кредиту;
- 5) аналіз використання коштів у зовнішньоекономічній діяльності.

Аналіз виконання зобов'язань за експортними й імпортними операціями відображає:

- кількість і загальну суму підписаних угод;
- кількість, вид і загальну суму контрактів, що були прострочені у виконанні;
- причини недовиконання і прострочення контрактів.

Основними показниками, що характеризують виконання зобов'язань за експортними й імпортними операціями є:

- коефіцієнт виконання зобов'язань за вартістю:

$$K^{стoим.} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i\phi} * P_{i\phi}}{\sum_{i=1}^n Q_{in} * P_{in}}, \quad (1.1)$$

де $P_{i\phi}$ і $Q_{i\phi}$ – фактичні ціни і кількість товару і;
 P_{in} і Q_{in} – планові ціни і кількість товарів і;
 n – кількість товарів.

- коефіцієнт виконання зобов'язань за фізичним обсягом:

$$K^{физ.об.} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i\phi} * P_{in}}{\sum_{i=1}^n Q_{in} * P_{in}}, \quad (1.2)$$

де $Q_{i\phi}$ – фактична кількість експорту;
 P_{in} і Q_{in} – планові ціни і кількість товарів і;
 n – кількість товарів.

- коефіцієнт виконання зобов'язань за ціною:

$$K_{цена} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i\phi} * P_{i\phi}}{\sum_{i=1}^n Q_{i\phi} * P_{in}}, \quad (1.3)$$

де $P_{i\phi}$ і $Q_{i\phi}$ – фактичні ціни і кількість товару і;
 P_{in} – планова ціна товару;
 n – кількість товару.

Для більш повної характеристики діяльності підприємства на зовнішньому ринку експорт (імпорт) товарів за період, що аналізується, порівнюють з експортом (імпортом) за попередній період, а також проводять аналіз в динаміці. Для цього по кожній групі товарів розраховують:

- індекс вартості ($I_{стоим.}$)

$$I_{стоим} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i1} * P_{i1}}{\sum_{i=1}^n Q_{io} * P_{io}}, \quad (1.4)$$

де P_{i1} і Q_{i1} – ціна і кількість товарів у розглядуваному періоді;
 P_{io} і Q_{io} – ціна і кількість в базовому періоді;
 n – кількість товарів.

Зміни вартості експорту (імпорту) можуть бути викликані багатьма факторами, але реально можна простежити зміни в ціні й фізичному обсязі:

- індекс цін ($I_{цена}$):

$$I_{цена} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i1} * P_{i1}}{\sum_{i=1}^n Q_{i1} * P_{io}}; \quad (1.5)$$

- індекс фізичного обсягу ($I_{физ.об.}$):

$$I_{физ.об} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{i1} * P_{io}}{\sum_{i=1}^n Q_{io} * P_{io}}. \quad (1.6)$$

Зміни фізичного обсягу обумовлюються сукупними змінами кількості і кількісної структури. Індекс фізичного обсягу являє собою сукупність індексу кількості й кількісної структури. Вплив кожного з них розраховують окремо.

- індекс кількості ($I_{кол.}$):

$$I_{кол.} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i}}{\sum_{i=1}^n Q_{io}}, \quad (1.7)$$

де Q_{io} – кількість товарів у базовому періоді;
 Q_{1i} – кількість товарів у періоді, що аналізується;
 n – кількість товарів.

Для однорідних товарних груп крзраховують індекс кількісної структури ($I_{структ.}$):

$$I_{структ.} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{1i} * \overline{P_{io}}}{\sum_{i=1}^n Q_{i1} * \overline{P_{io}}}, \quad (1.8)$$

де $\overline{P_{io}}$ - середня ціна товару i в базовому періоді.

Середня ціна $\overline{P_{io}}$:

$$\overline{P_{io}} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_{io} * P_{io}}{\sum_{i=1}^n Q_{io}}. \quad (1.9)$$

Якщо індекс кількісної структури більше одиниці, це свідчить, що в межах товарної групи збільшилася частина більш дорогих товарів за рахунок більш дешевих товарів. При збільшенні кількості реалізації більш дешевих товарів за рахунок більш дорогих індекс структури менше одиниці.

Приклад

Дані, розрахунку подано в таблицях 2.6, 2.7.

Таблиця 2.6 – Виконання контрактних зобов'язань з експорту

Коефіцієнт	2013 р.	2014 р.
Коефіцієнт виконання зобов'язань за вартістю	0,97	1,01
Коефіцієнт виконання зобов'язань за фізичним обсягом	1,23	1,03
Коефіцієнт виконання зобов'язань за ціною	0,86	0,98

Таблиця 2.7 – Показники динаміки експорту

Індекс	Значення	
	контрактні	фактичні
Індекс вартості	1,24	1,02
Індекс фізичного обсягу	1,1	0,94
Індекс цін	0,98	1,11
Індекс кількісної структури	1,12	0,87
Індекс кількості	1,08	1,02

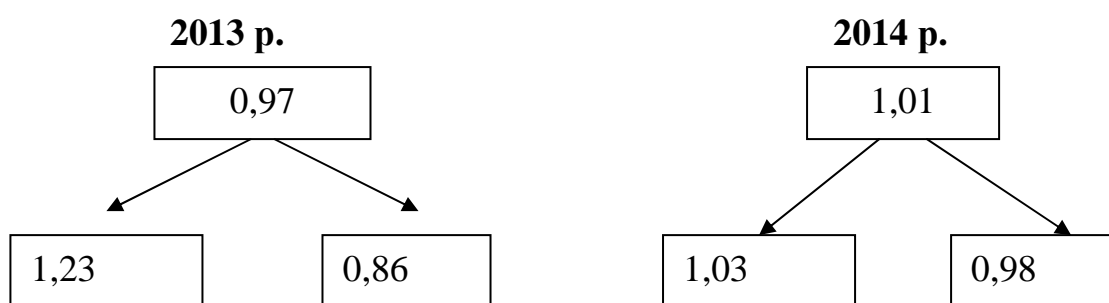

Рисунок 1.1 – Коефіцієнти виконання зобов'язань за експортними поставками

Таким чином, у 2013 р. підприємство недовиконало свої експортні зобов'язання в основному за рахунок недовиконання зобов'язань за ціною.

У 2014 р. підприємство перевиконало свої зобов'язання за експортними поставками за рахунок перевиконання зобов'язань за фізичним обсягом, незважаючи на недовиконання зобов'язань за ціною.

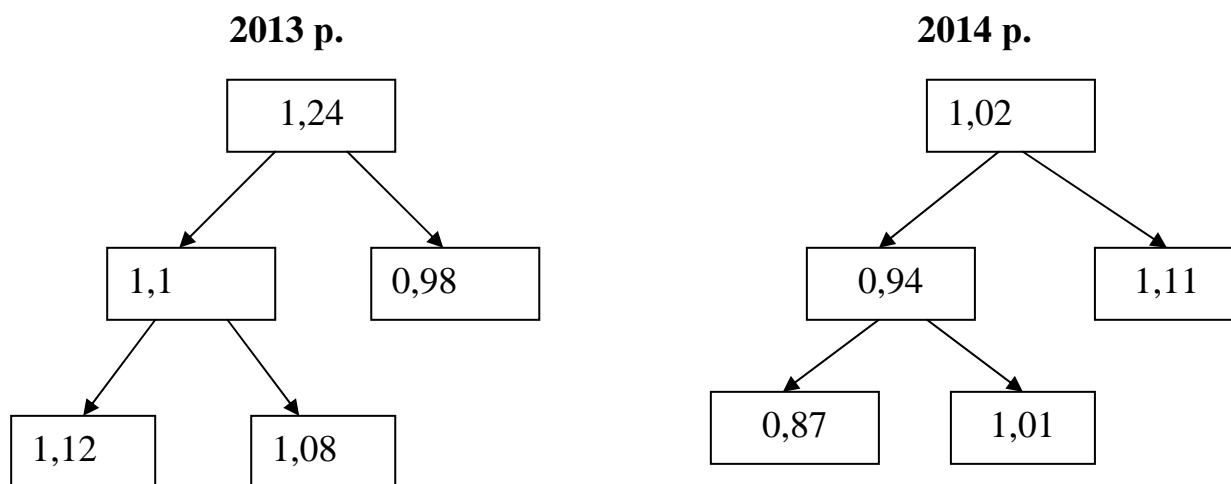

Рисунок 2.2 – Індекси виконання експортних зобов'язань

2.2 Аналіз економічної ефективності експортних операцій

Проаналізувати експортну ефективність діяльності підприємства. Дані, для аналізу подано в таблицях.

Валютний курс НБУ в 2013 р. в середньому склав 12,21 грн/дол США, в 2014 р. – 12,32 грн /дол США.

Аналіз ефективності експортних операцій:

1) валютна ефективність експорту по окремих видах та інтегральна оцінка в цілому по підприємству, дол. США / грн.;

2) економічна ефективність експорту по окремих видах та інтегральна оцінка в цілому по підприємству, дол. США / грн.;

3) ефективність реалізації експортної продукції на внутрішньому ринку по окремих видах та інтегральна оцінка в цілому по підприємству, грн/грн.;

4) економічний ефект експорту по окремих видах та інтегральна оцінка в цілому по підприємству, грн.

Таблиця 2.8 – Дані для аналізу 2013 р

		Експорт									
		варіант									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Багетні заготовки	Кількість, шт	1000	2000	3000	1000	3000	2000	1000	2000	1000	3000
	Ціна, дол. США	55	50	50	50	55	40	45	45	40	50
	Ціна, грн	255	252	250	254	254	210	212	210	200	260
	Собівартість, грн	200	198	200	196	196	172	172	168	168	196
	Вартість контракту, дол США	59502	98320	156132	47180	152640	84160	43748	88040	36400	117669
Букові пиломатеріали	Кількість	250	200	250	200	150	200	250	300	250	250
	Ціна, дол. США	60	55	55	60	60	60	50	50	55	60
	Ціна, грн.	300	255	255	300	300	302	254	250	254	310
	Собівартість, грн	228	198	196	246	238	248	196	196	192	248
	Вартість контракту, дол США	11440	10120	14950	10920	6800	13440	11440	15620	16500	14080
Внутрішній ринок											
Багетні заготовки	Собівартість, грн	160	160	162	160	168	160	152	160	150	150
	Ціна, грн	252	255	246	248	242	230	230	232	220	240
Букові пиломатеріали	Собівартість, грн	158	162	160	162	162	165	148	146	146	164
	Ціна, грн	210	210	208	220	220	215	206	210	210	210

Таблиця 2.9 – Дані для аналізу 2014 р

		Експорт									
		варіант									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Багетні заготовки	Кількість, шт	1500	2200	2800	1200	3200	1500	1200	2500	1200	3100
	Ціна, дол. США	53	55	52	55	55	50	48	50	45	60
	Ціна, грн	265	272	268	262	260	256	244	246	238	274
	Собівартість, грн	182	184	178	168	185	180	162	174	168	162
	Вартість контракту, дол. США	68000	116600	125000	69600	170500	57600	57500	120000	60000	180000
Букові пиломатеріали	Кількість	200	250	280	200	150	210	280	250	220	300
	Ціна, дол. США	62	60	60	58	65	60	50	55	50	65
	Ціна, грн	262	258	256	262	270	260	242	244	244	256
	Собівартість, грн	180	176	178	180	180	182	162	158	158	178
	Вартість контракту, дол. США	12800	13200	15000	9720	9000	13020	13750	15000	11550	20400

Продовження таблиці 2.9

Внутрішній ринок											
Багетні заготовки	Собівартість, грн	165	165	162	162	168	168	152	160	150	150
	Ціна, грн	252	255	246	248	242	230	230	232	220	240
Букові пиломатеріали	Собівартість, грн	160	162	160	160	162	160	148	146	146	164
	Ціна, грн	210	210	208	220	220	215	206	210	210	220

Таблиця 2.10 – Валютна ефективність експорту, дол США /грн

Продукція	2013 р.	2014 р.
Багетні заготовки		
Букові пиломатеріали		
Інтегральний показник		

Таблиця 2.11 – Економічна ефективність експорту, грн /грн

Продукція	2013 р.	2014 р.
Багетні заготовки		
Букові пиломатеріали		
Інтегральний показник		

Таблиця 2.12 – Економічний ефект експорту, грн.

Продукція	2013 р.	2014р.
Багетні заготовки		
Букові пиломатеріали		
Інтегральний показник		

Таблиця 2.13 – Ефективність реалізації експортної продукції на внутрішньому ринку, грн /грн

Продукція	2013 р.	2014 р.
Багетні заготовки		
Букові пиломатеріали		
Інтегральний показник		

Методика розрахунку

Економічною характеристикою будь-якої операції в ЗЕД є валютна ефективність, що визначається за експортним та імпортним еквівалентам.

Експортний еквівалент – набір товарів і послуг, що експортуються з метою отримання валюти.

Імпортний еквівалент – набір товарів і послуг, які імпортують за отриману від експорту валюту.

Валютна ефективність експорту:

$$E_{\text{эсп.}}^{\text{вал.}} = \frac{\sum_{i=1}^m C_{\text{экс.}i}^{\text{ед.}} * Q_{\text{экс.}i}}{\sum_{i=1}^m Z_{\text{экс.}i}^{\text{ед.}} * Q_{\text{экс.}i}}, \quad (2.1)$$

де $C_{\text{экс.}i}^{\text{ед.}}$ – валютна ціна і-го експортного товару, валюта од./од.;

$Q_{\text{экс.}i}$ – обсяг експорту і-го товару або послуги, натур. од.;

$Z_{\text{экс.}i}^{\text{ед.}}$ – витрати на виробництво т реалізацію продукції одиниці і-го товару або послуги;

m – кількість експортних товарів, що реалізуються.

Коефіцієнт, що характеризує валютну ефективність, не відповідає на запитання про вигідність тієї чи іншої операції. Для цієї оцінки його треба порівняти з відповідною базою. У випадку конвертованої валюти (наприклад, гривні) базовим показником є валютний курс. Для оцінки валютної ефективності експортних операцій використовують обернений валютний курс валют, для оцінки імпортних – прямий курс.

Якщо показник валютної ефективності більше оберненого валютного курсу, то дані операції є валютно ефективними.

Показник економічної ефективності реалізації експортних товарів розраховують як відношення нетто виторгу в іноземній валюті за реалізований товар до його собівартості в гривнях:

$$E_{\text{экон}}^{\text{екс}} = \frac{B_{\text{нетто}}}{Z_{\text{экс.}}}. \quad (2.2)$$

де $E_{\text{экон}}^{\text{екс}}$ – економічної ефективності реалізації експортних товарів;

$B_{\text{нетто}}$ – нетто виторгу в іноземній валюті за реалізований товар, який перераховано в гривні за офіційним валютним курсом на момент проведення аналізу;

$Z_{\text{экс}}$ – повна собівартість експортної продукції, грн.

Даний коефіцієнт характеризує суму інвалютного доходу від реалізації експортних товарів, що приходить на кожну гривню витрат.

Звітні показники економічної ефективності доцільно порівняти з аналогічними за певний період, що дає можливість визначити, як змінюється економічна ефективність реалізації експортних товарів у звітному періоді в порівнянні з минулим.

Показник економічної ефективності реалізації експортних товарів необхідно порівняти з **економічною ефективністю реалізації експортних товарів на внутрішньому ринку**:

$$E_{\text{вн.рынок}}^{\text{экс.}} = \frac{Q_{\text{экс}} * C_{\text{вн.рынок}}}{Z_{\text{произв.}}} \quad (2.3)$$

де $Q_{\text{экс}}$ - обсяг експорту в натуральному вираженні, од.;

$C_{\text{вн.рынок}}$ - ціна продукції аналогічно експортній на внутрішньому ринку, грн;

$Z_{\text{произв.}}$ - затрати на виробництво всієї партії експортної продукції, грн.

Показник ефекту експорту характеризує діяльність підприємства і розраховується як різниця між обсягом випуску продукції на експорт і затратами на її виробництво:

$$E_{\text{экс.}}^{\text{эф.}} = B_{\text{нетто}} * K_{\text{вi}} - Z_{\text{заг.}}, \quad (2.4)$$

де $B_{\text{нетто}}$ – валютній виторг від реалізації експортної продукції, валюта;

$K_{\text{вi}}$ – коефіцієнт, який враховує вплив валют;

$Z_{\text{заг.}}$ - загальні витрати на виробництво експортної продукції, грн;

В роботі $K_{\text{вi}}$ приймається 12,23 грн/дол.

Література: 7, 8, 9, 12, 16, 22.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Про зовнішньоекономічну діяльність [Текст]: закон України від 16.04.91 р. № 959-ХП11/ Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – ст. 377.
2. Про основи національної безпеки України [Електроний ресурс]: закон України від 19 червня 2003 р. № 964 – IV// [Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15)
3. Податковий кодекс України [Текст]: спеціальний випуск бухгалтерського тижневика «Дебет-кредит» від 27.12.2010 р. – К.: Новий друк, 2010. - 288 с.
4. Васильківський, Д. М. Конкуренція в міжнародному бізнесі [Текст]: конспект лекцій / Д. М. Васильківський, О. Ф. Яременко. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 83 с.
5. Вітлінський, В. В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності [Текст]: навч. посіб./ В. В. Вітлінський, Л. Л. Маханець. – К.: КНЕУ, 2008. – 432 с.
6. Голиков, А. П. Международные экономические термины [Текст]: словарь – справочник / А. П. Голиков, А. П. Черномаз. – К.: ЦУЛ., 2008. – 376с.
7. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: навч. посіб. / О. П. Гребельник. – К.,ЦНЛ. – 2008. – 384 с.
8. Дідківський, М. І. Зовнішньо-економічна діяльність підприємства [Текст]: навч. посіб. / М. І. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
9. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств [Текст] : підручник / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман за ред. І.В. Багрової. – К.: ЦНЛ, 2004. – 580 с.
10. Єрмакова О. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіону [Текст] : навчальний посібник / О.А. Єрмакова, Ю.Г. Козак – Одеса, 2013. – 332 с.
11. Кадуріна, Л. О. Облік зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах України: теорія, практика, рекомендації [Текст]: навч. посіб. / Л. О. Кадуріна, М. С. Стрельнікова. – К. : ЦУЛ, 2007. – 606 с.
12. Козак, Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств [Текст]: кредитно – модульний курс. Навч. посіб. / Ю. Г. Козак. – К.: ЦНЛ., 2010. – 286 с.
13. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: підручник. / за ред. О. А. Кириченка. - К., 2008. - 518 с.
14. Науменкова С. В. Валюта і валютна політика [Текст] / С. В. Науменкова. – К.: Знання, 2010. – 82 с.
15. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Тексти лекцій (для студентів усіх форм навчання спеціальності 6.050200 – «Менеджмент організацій». Авт.: Данильченко Є. П., Островський І. А., Шекшуєв О. А. – Харків: ХНАМГ, 2008 – 124 с.

16. Рогожин, В. Д. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: навч. посіб./ В. Д. Рогожин, Л. В. Базалієва. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 196 с.
17. Торгова, Л. В. Основи зовнішньоекономічної діяльності [Текст]: практикум / Торгова Л. В., Хитра. О. В. – Л. : Новий Світ-2000, 2007. – 220 с.
18. Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору [Текст] : монографія / за ред. В. М. Нижника. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 307 с.
19. Черномаз, П. О. Міжнародний маркетинг [Текст] : навч. посіб. / П. О. Черномаз. – К. : Академвидав, 2010. – 272 с.
20. Ціноутворення в умовах ринку [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Літвінов, Л. А. Останкова [та ін.]. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 400 с.
21. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» (для студентів освітньо – кваліфікаційного рівня «бакалавр» напрямку підготовки 6.030601 – Менеджмент і слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03060101 – Менеджмент організацій і адміністрування). / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Т. А. Пушкар. – Х.: ХНУМГ, 2013. – 24 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки та завдання
для самостійної роботи та проведення практичних занять
з навчальної дисципліни

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

(для студентів галузі знань 0306 – Менеджмент і адміністрування напряму
6.030601 – Менеджмент і слухачів другої вищої освіти спеціальності
7.03060101 – Менеджмент організації і адміністрування заочної форми
навчання)

Укладач **ПУШКАР** Тетяна Андріївна

Відповідальний за випуск *А. Є. Ачкасов*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2015, поз. 502 М

Підп. до друку 15.06.2015
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,8
Тираж 50 пр.

Виконавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК 4705 від 28.03.2014 р.